

MEIJEGRASLANDEN

In juli van dit jaar verscheen een Nieuwsbrief van de Dienst Landelijk Gebied [DLG] over de Natuurontwikkeling van de Meijegraslanden.

DLG voert het project uit in opdracht van de Provincie Zuid-Holland. De Provincie heeft de Meijegraslanden aangewezen als **natuurontwikkelingsgebied**.

DLG wil samen met Natuurmonumenten, Hoogheemraadschap Rijnland en Gemeente Nieuwkoop een visie ontwikkelen voor het gehele gebied, groot 500 ha. Slechts de 160 ha die nu al in bezit zijn van Natuurmonumenten kunnen worden ingericht in de periode 2007 – 2009.

In deze Nieuwsbrief vraagt DLG om reacties om het project nog beter te kunnen uitvoeren. Bijgaand de reactie van Werkgroep Meijebelangen, Buurtcomité Stichtse Meije, ANV de Parmey, ANV De Utrechtse Venen, LTO Woerden en LTO Bodegraven.

Eerst een paar opmerkingen over de inhoud van de Nieuwsbrief.

Het hoofdstuk: **Openheid blijft en vernatting komt** begint met:

“De Nieuwkoopse Plassen en directe omgeving, waaronder de Meijegraslanden, behoren tot de belangrijkste laagveenmoerassen van Nederland en zelfs van Europa.”

Dat is een misvatting. Meijegraslanden zijn wel belangrijk, maar behoren niet tot de laagveenmoerassen. Dan zouden ze wel Meijemoeraslanden hebben geheten. Ze kunnen wel moeras worden, maar zijn het nooit geweest.

Het hoofdstuk besluit met:

“De Nieuwkoopse Plassen vormen een belangrijke schakel binnen de Ecologische Hoofd Structuur [EHS]. De inrichting van de Meijegraslanden versterkt de natuurkwaliteit van het gebied.”

Wat er niet bij staat is dat de Meijegraslanden dan als graslanden zullen verdwijnen. Willen we dat? Is daar draagvlak voor? En zijn er misschien alternatieven?

In de nieuwsbrief verder een interview met DOLF KERN van Hoogheemraadschap Rijnland. Hij begint met te zeggen: **“We kiezen voor een inrichting van het gebied die recht doet aan de cultuurhistorie en past binnen de natuurdoelen. Want laten we wel wezen: dit is een uniek stukje Nederland. En dat willen we graag zo houden”** Dat is een goed uitgangspunt. Maar helaas staat in hele interview geen enkele maatregel genoemd die recht doet aan de cultuurhistorie. Hij bepleit wel een flexibel peilbeheer waardoor meer variatie aan planten en dieren en een betere waterkwaliteit wordt beoogd en waardoor ook het best aan de kaderrichtlijn water wordt voldaan. Prima, maar over cultuurhistorie geen woord. Laat staan over **Cultuurtoekomst**.

“Over tien jaar zie je dat er meer variatie in de natuur is ontstaan. Het landschap is dan gevarieerder. We laten de natuur haar gang gaan. Op die manier willen we natuur mooi, waardevol en beleefbaar laten zijn”. Mooi streven, maar moet het op de manier die DLG en Hoogheemraadschap Rijnland voor ogen staat?

Even voor de duidelijkheid: Het is een **Natuurontwikkelingsplan** in opdracht van de Provincie Zuid Holland. De provincie baseert zich daarbij op de soort natuurontwikkeling zoals die in 1990 is gedefinieerd voor de EHS.

In die opvatting van 17 jaar geleden was bij natuurontwikkeling geen plaats voor boerenland. Zo is dat toen bedacht en zo is ook nu dus nog de opdracht.

Maar in 2007 schijnt er sprake van te zijn om de EHS opnieuw te definiëren.....

In het tijdschrift SPIL [2007 – nr 2] staat een artikel van Marie-José Smits en Aris Gaaff met als titel: ***Stilte rond Ecologische Hoofdstructuur is slechts schijn***. Ondertitel: ***Van bescherming van planten en dieren naar dienst aan mens en maatschappij***.

De auteurs schrijven dat de invulling van de EHS bij het nieuwe kabinet ter discussie staat. Als hoofddoel geldt nog steeds behoud en herstel van biodiversiteit. Maar naast het hoofddoel zijn er ook nevendoelen.

Sinds de nota *Natuur voor mensen, mensen voor natuur* [Ministerie van LNV, 2000] is een beleid gaande om meer mensen te betrekken bij natuurbeheer, met name via agrarisch en particulier natuurbeheer.

In het Coalitieakkoord van 2007 wordt de EHS door het kabinet gekoppeld aan de ontwikkeling van een vitaal en veelzijdig platteland. Citaat: ***“De EHS moet niet langer uitsluitend worden gezien in relatie tot behoud en herstel van biodiversiteit. De EHS biedt ook boeren de mogelijkheid zich verder te ontwikkelen via agrarisch natuurbeheer. En wellicht biedt de EHS zelfs mogelijkheden voor de ontwikkeling van het platteland in het algemeen.”*** Dat is heel andere taal, dan welke gesproken werd in 1990. Het is, welbeschouwd, nogal een sensationele ommezwaai!

Nog een citaat uit het artikel: ***“Het kabinet geeft twee redenen voor bovengeschetste omslag. Ten eerste hoopt men op deze manier meer mensen te betrekken bij het natuurbeheer en zo het maatschappelijk draagvlak te vergroten. Ten tweede biedt het de mogelijkheid om [op korte termijn] het natuurbeleid goedkoper te maken.”***

Twee vliegen in één klap: het landschap wordt mooier en het kost nog minder ook.

De Wageningse hoogleraar Lijbert Brussaard zei het in 2005 zo: <i>“Er ligt een geweldige kans voor natuurorganisaties als ze zich actiever richten op het behoud en de uitbreiding van dat deel van de boerenstand, dat zijn toekomst zoekt in de verbrede landbouw.”</i>

BOERENGROEN

De **laagveenmoerassen** bij Nieuwkoop mogen dan volgens DLG tot de belangrijkste behoren van Europa, de **veenweiden** van Zuid-Holland (waar de Meijegraslanden deel van uitmaken) zijn bovendien uniek. Ze zijn belangrijk vanwege hun historische structuur en ook vanwege hun natuurwaarde. Vergeet dat niet. Er is veel getwijfeld aan de natuurwaarde van veenweiden. Begrijpelijk. Er is na de tweede wereldoorlog veel verkeerd gegaan in boerenland. Vóór, laten we zeggen, 1950 werd er geboerd in overeenstemming met de seizoenen en hoe de natuur het aangaf. Alles werd keurig onderhouden. Er werd geweid, gemaaid, gehooïd. Gesloot, gebaggerd en gemest met ruige mest. Dat kostte veel arbeid, maar ze waren ook met velen. Het land was mooi en had een hoge natuurwaarde. Sinds de jaren 50 is er in de veenweiden sprake geweest van te zware veebezetting, onderbemaling, veel gebruik van kunstmest en weinig aandacht voor wat de natuur te bieden heeft.

Voor 1990, het jaar waarin de Ecologische Hoofd Structuur werd bedacht, was er dus een tegenstelling tussen boerenactiviteit en natuur. Boeren waren opgejaagd om steeds meer te

produceren tegen steeds lagere kosten. De EHS was het antwoord op verarming van flora en fauna. Er moesten grote, aaneengesloten natuurgebieden komen. Natuurontwikkeling leek ook de oplossing om het Groene Hart blijvend groen te houden. Maar natuurontwikkeling betekent vaak vernatting en daar gaat de schoen wringen. Want door grootschalige vernatting gaat het unieke veenweidenlandschap voorgoed verloren..

Zo'n 25 jaar geleden was de heersende opvatting dat grote aaneengesloten natuurgebieden binnen de EHS per definitie geen agrarische gebieden konden zijn. Cultuur is geen natuur vond men. Natuurorganisaties wilden bloemen in het gras en boeren alleen maar: 'gifgroene biljartlakens', zoals een medewerker van Natuurmonumenten het eens uitdrukte. Er waren duidelijk tegengestelde belangen.

Maar sindsdien is er veel gebeurd in boerenland. Veel boeren zijn gestopt, veel jongens en meisjes hebben het bedrijf van hun voorouders niet voortgezet.. Maar veel anderen zijn wel doorgegaan en zijn zich gaan bekwamen in duurzaamheid en agrarisch natuurbeheer. En met succes.

Er is inmiddels óók veel gebeurd in de hoofden van burgers en politici en met name in de hoofden van mensen die over natuur en landschap nadenken.

We beginnen steeds beter in te zien dat als je dat mooie, unieke cultuurlandschap met die koeien wilt behouden, we het niet alleen moeten hebben van natte natuureservaten. Dan heb je boeren nodig. Boerengroen is ook natuur. Niet overal, maar wel steeds vaker en steeds indrukwekkender. Boerennatuur is weliswaar niet de enige mogelijkheid voor natuurontwikkeling, maar in het Groene Hart is boerengroen wel de beste garantie voor continuïteit van het landschap.

En het kost ook minder. De beheerskosten van een hectare grasland uitgevoerd door een veehouder zijn veel lager dan wanneer Natuurmonumenten het beheer als loonwerk laat uitvoeren.

Kan het ook anders dan zoals Zuid-Holland het wil en zoals DLG het moet uitvoeren?

Kan het land weer zo mooi worden als 50 jaar geleden? Of zelfs mooier?

Er zijn de afgelopen jaren veel jongens en meisjes niet verder gegaan waar hun ouders ophielden en de boerenbevolking is gedecimeerd. Dat proces gaat helaas nog steeds door. Is de oplossing dan stoppen met boeren en het waterpeil verhogen ter wille van rietlanden, bloemrijk grasland, open water en vochtig schraalland (plan DLG)?

Of is het misschien beter om te zoeken naar oplossingen die het landschap, dat mooie, unieke, eeuwenoude cultuurlandschap, kunnen bewaren? Zelfs in tijden van klimaatverandering en ander waterbeheer?

Is het niet het beste om je af te vragen: "Wat wil het land"? En in het verlengde daarvan: "En wat willen de mensen?" En: "Wil de samenleving nog hetzelfde als 20 jaar geleden?"

In de 500 ha Meijgraslanden is plaats voor misschien wel 9 boerderijen van ieder zo'n 60 ha groot. Een soort boerenbedrijf dat uitstekend past binnen de EHS volgens de nieuwe opvattingen van het kabinet. [Zie bovenstaande citaten uit het artikel in SPIL].

Er zijn vele varianten denkbaar. Bijvoorbeeld deze:

Zo'n boer heeft maximaal 60 koeien, plus wat jong vee en 20 ooien op ± 60 ha. Er is sprake van een lage veebezetting. Die boer boert op een manier zoals inmiddels veel boeren op veen hebben geleerd te boeren: lichte koeien, van het type blaarkop, die wat minder melk geven, maar met hoge gehalten vet en eiwit. Die koeien staan veel in de wei. Ze krijgen structuurrijk en eiwitarm bijgevoerd. Ze gaan gemiddeld een paar jaar langer mee dan de koeien die in de grotere bedrijven worden uitgemolken. De boer gebruikt geen kunstmest, wel gier en vooral ruige stal mest en bagger. Hij heeft die ruige stal mest, want hij heeft ook een potstal. Hij maait met zorg voor weidevogels en onderhoudt sloten en slootkanten zorgvuldig. Hij maakt gebruik van onderwater drainage. Er zijn aanwijzingen dat veen minder inklinkt als er sprake is van een luchtige, veerkrachtige bovenlaag met een rijk bodemleven, gevoed met ruige mest en bagger en bewerkt met lichte machines. De boer produceert zodoende melk en vlees, maar ook duurzaam landschap. Daarvoor krijgt hij uiteraard betaald. Dat heet niet subsidie, maar de samenleving betaalt het product landschap en stelt daarvoor natuurlijk voorwaarden. Een van die voorwaarden zou kunnen zijn, dat een deel van het land, bijvoorbeeld het deel dat grenst aan de Nieuwkoopse plassen wordt beheerd zoals dat wordt beschreven in het natuurontwikkelingsplan van de Provincie en DLG. Een dergelijke boer heeft op die manier een redelijk inkomen uit zijn primaire boerenactiviteiten. Hij kan zijn inkomsten nog vermeerderen met verbreding zoals zorg, educatie, kleinschalige recreatie en wat dies meer zij. Daar zijn tegenwoordig talloze aantrekkelijke mogelijkheden voor.

Duurzaamheid is belangrijk en biodiversiteit is het sleutelwoord. Er moet ruimte zijn voor natuurontwikkeling én voor boerenland. Misschien is de tegenstelling wel niet zo groot meer. In ons voorbeeld gaan ze in elk geval perfect samen...

Ter wille van het historisch interessante landschap kan binnen de EHS heel goed gebruik worden gemaakt van de bijzondere natuurontwikkeling die zo'n modern/ouderwetse melkveehouderij te bieden heeft. Het is misschien ook wel in overeenstemming met wat de samenleving vandaag de dag wil.

Ziehier ons antwoord op het Natuurontwikkelingsplan van de Provincie Zuid-Holland :

Net als DLG maken wij in de 500 ha Meijegraslanden onderscheid tussen de 340 ha die nu nog eigendom van boeren zijn en de 160 ha van Natuurmonumenten.

1. De melkveebedrijven die nu nog in de Meijegraslanden zijn, moeten kunnen blijven boeren met de huidige opzet met een agrarisch verantwoord slootwaterpeil.
2. Binnen de 160 ha die nu al moeten worden ingericht, zouden 2 of 3 nieuwe bedrijven kunnen worden gesticht. Gebruikmakend van de specifieke kwaliteiten van het gebied. Bijvoorbeeld op de hoogst gelegen delen. Liefst geleid door jonge boeren en boerinnen die graag willen boeren in de traditie van hun voorouders met gebruikmaking van moderne technieken. Ze zijn er.

Dat het land al in eigendom is van de Overheid en in beheer bij Natuurmonumenten, geeft jonge boeren een unieke kans om als pachter met lage kosten te beginnen!

Die nieuwe bedrijven zouden tenminste moeten voldoen aan de volgende voorwaarden:

- A. Langs de weg vooral cultuurlandschap met agrarisch natuurbeheer, achterin reservaatbeheer.
- B. Bedrijfsvoering afstemmen op de eisen die water en grond stellen.
- C. Zo veel mogelijk mozaïekbeheer ter wille van een evenwicht tussen ecologie en economie.

Deze bedrijven verkrijgen hun basisinkomsten uit het produceren van melk, vlees, landschap en waterbeheer. De eerste twee worden per gewicht afgerekend, de laatste twee per vierkante meter. Maar in alle gevallen betaald door de consument. Hetzij rechtstreeks in de winkel, hetzij via overheidsgeld.

Betaling voor landschap, waterkwaliteit en natuur (zgn. ‘groene diensten’) mag dus vooral geen subsidie genoemd worden. Het is allemaal boerenproduct.

Zo'n bedrijf realiseert die natuur zowel door middel van agrarisch natuurbeheer als door middel van natuurbeheer in de reservaatssfeer. Het spreekt vanzelf dat er voorwaarden worden gesteld aan de bedrijfsvoering.

Het resultaat zal zijn dat de inrichting van de Meijegraslanden niet alleen klopt met wat de samenleving wil, (want de samenleving wil niet dat boeren en de koeien verdwijnen) maar dat het allemaal nog goedkoper wordt ook! Zeker op langere termijn.

Grasland wordt schaars. Laten we er zuinig op zijn.
Natuurorganisaties en boeren kunnen niet zonder elkaar.
Die boeren zijn er nu nog en met een verstandig beleid zijn ze er over 50 jaar ook.
Besef van Cultuurhistorie leidt naar Cultuurtoekomst én naar een rijkere natuur.
Kan het mooier.

Bij wie moet je zijn met bovenstaand verhaal?

In eerste instantie bij de politiek: Rijk, Provincie en Gemeente.

Daarna bij de uitvoerders: DLG, Natuurmonumenten en het Hoogheemraadschap.

Maar de uitvoerders kunnen wel alvast meedenken. Graag zelfs.